

hvilken väl också skulle föreställa ett djur. Vi ha väl här att göra med ett försök att framställa en drakkamp, ett motiv som icke sällan återkommer redan i folkvandringstidens diktning.»

Tydligt är, att alla figurerna äro framställda i livlig rörelse: den främsta i sträckt galopp med framfötterna framåtkastade, hästen i trav och ryttaren med kroppen tillbakaböjd i det ögonblick, då han slungar sitt spjut. Han följes tätt av ett springande fyrfotadjur med vidöppet gap. Måhända skall det hela föreställa en jaktscen, med jägaren till häst, följd av sin hund. Han anfaller av ett gapande vidunder, men slungar emot det sitt spjut. För den naive tecknaren, som ju måste teckna alla figurerna i profil, var det icke möjligt att ordna dem på stenytan på annat sätt än som har skett. Att ramlinjen inunder med de upprullade ändarna skulle beteckna ett skepp, såsom Peringskiöld antagit, är helt uteslutet.

Stilen är helt främmande för vikingatiden. Av runstensornamentiken finnas inga spår. Ristningen härrör utan tvivel från en annan och äldre tid. För att förstå v. Friesens mycket gynn-samma omdöme om Ramsjö-stenens ryttare i jämförelse med Möjbro-stenens, bör man nog ta i betraktande icke den verkliga Möjbro-stenen, utan det mycket skrala träsnittet i *Bautil*. Leitz' för-måga att teckna figurer lämnade mycket övrigt att önska, och om Ramsjö-stenen överträffade hans teckning i lika hög grad som Möjbro-stenen faktiskt gör det, har den ingalunda varit för-aktlig ur konstnärlig synpunkt. Då man söker efter analogier, vänder man sig förgäves till de gotländska bildstenarna. I främsta rummet stannar man återigen inför den andra uppländska bildstenen, från Höggeby kyrka (U 664). Ramsjö-stenen har visserligen varit något mindre och, så vitt vi veta, endast ristad på ena sidan. Men till formen har den varit mycket lika, sannolikt också till materialet. Ryttares häst är vida mera lyckad än de klumpigt tecknade hästarna på Höggeby-stenen, men det finns en del likheter mellan dessa och de andra djurfigurerna på Ramsjö-stenen. Ramlinjen nedtill motsvaras av en fullständig ram på Höggeby-stenens båda sidor. De båda stenarna ha säkerligen varit använda på samma sätt. Motiven äro hämtade från samma intressekrets. Bilderna framställa en färd med ett långskepp, en hästkamp på lekvalLEN, kanske en jakt — alltsammans är det scener hämtade ur den frie mannens liv och sysselsättningar. Allt talar för att stenarna härröra från samma tid, innan runorna ännu hade kommit i mera all-mänt bruk och innan den speciella runstensornamentiken ännu var utformad. För en närmare tidfästning sakna vi ännu säkra hållpunkter.

1056. Ramsjö, Björklinge sn.

Pl. 78.

Litteratur: B 525, L 254, D 1: 242, J. Bureus, Fa 6 s. 127 n:r 82 (Caspar Cohl), Fa 5 n:r 42, Fa 1 s. 11; J. Rhezelius, Fa 10: 1 n:r 57, F 11 n:r 48; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 93; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 285; C. G. Lundegrén, Anteckningar rörande Björklinge socken, 1860 (avskrift i ATA); R. Dybeck, Reseberättelse 1864 (ATA), Björklinge socken, 1864 (ATA); UFT h. 10 (1882), s. 178; J. Eriksson, Inventering av fornminnen i Björklinge socken, 1926 (ATA); Handlingar i ATA 1927, 1930—31.

Äldre avbildningar: J. Rhezelius, teckning (i F 11); J. Bureus, kopparstick (F f 6 n:r 20); J. Leitz (och J. Hadorph), träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 525); Dybeck (D 1: 242).

Runstenen står i en åker, 1200 m. N om vägskalet mellan landsvägen Björklinge kyrka—Harbo kyrka och vägen norrut till Grönäng, 200 m. Ö om den senare vägen. Ristningen är vänd mot S.

Inskriften finnes upptagen i Joh. Bureus' samlingar. Stenen stod enligt Caspar Cohl (Fa 6) »Wedh Ramsjö i giärdet i Byrkäl-änge Sokn.» Joh. Rhezelius, Fa 10: 1: »Wedh Ramsjö i Giärdet» (själva teckningen är utklippt, och det återstår endast en remsa av bladet med överskriften);

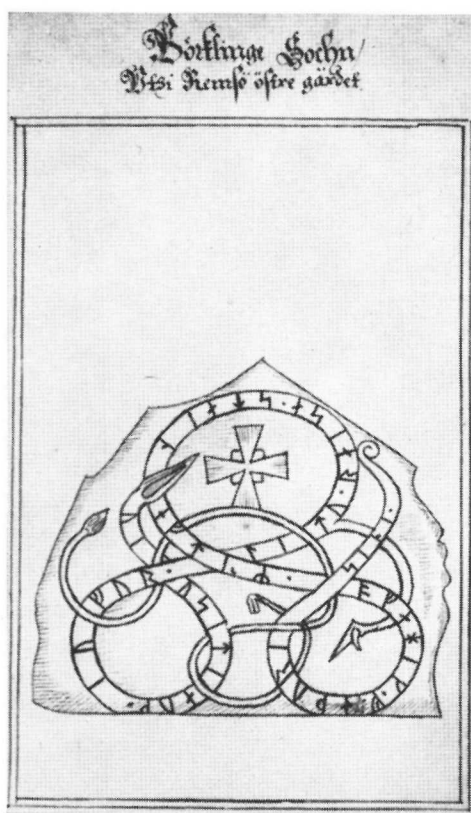

Fig. 283. U 1056. Ramsjö, Björklinge sn.
Efter teckning av Rhezelius (F 11).

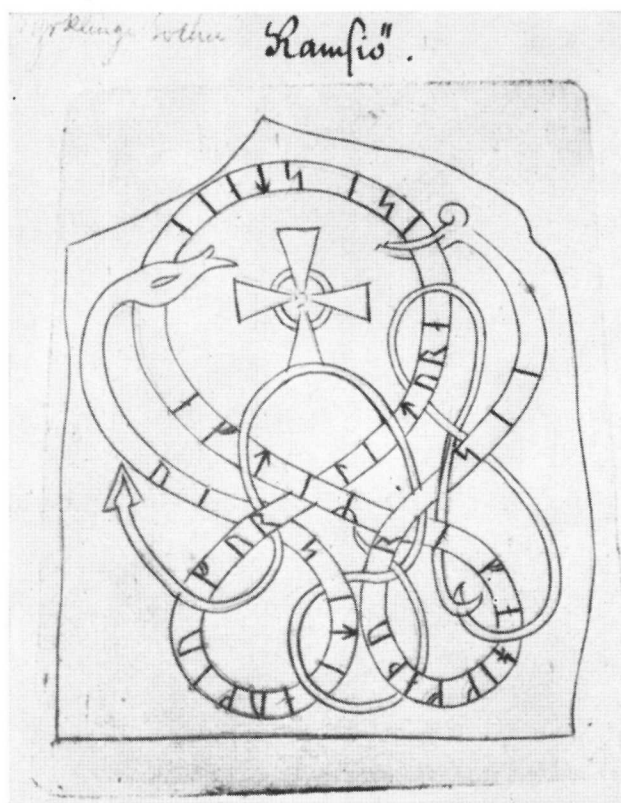

Fig. 284. U 1056. Ramsjö, Björklinge sn.
Efter kopparstick av Bureus.

F 11: »Börklinge Sochn, Vthi Remsö östre gärdet.» F a 5: »Ramsjö.» — Kyrkoherden Ericus P. Hofvenius uppger 1667: »På Ramsjö Gierde Een Rundsteen Liggiandes helftene i Kuhl, Ähr 2 alnar längh och 2½ alnar bredh, Bookstäfuerne mäst förnötta.» — Joh. Peringskiöld, *Monumenta*: »I Ramsjö äre tvenne ritade Stenar, den Ena i Gärdet uprester, tämmeligen skräflog och ojämpn, hafwandes till anseendet Stenhuggarens Ubbes Uthritning och slingor.» Träsnittet har överskriften: »Ramsö gärde Börklinge» (B 525 och L 254: »Ramsjö gärde»). — O. Celsius har icke själv granskat inskriften. — C. G. Lundegrén 1860: »I en åker i norra gärdet icke långt från den s. k. Kungsgården står en runsten 6½ fot hög och 6 fot bred, hvilken flera århundraden legat till hälften i jorden, men nu blifvit av Ramsjö byamän upprest. Stenen är mycket ojämn och endast några enstaka runor kunna urskiljas i de nedre cirklarna.» — R. Dybeck 1864: »På så kallade Kungsskiftet å Ramsjö gärde en stor runsten». *Sveriges runurkunder* (s. å.): »I Ramsjö vidsträckta gärde äro flere spridde högar, och namnen Kungshögen, Kungsskiftet och Kungsgård tyda på stället forna märklighet. Runstenen står lutande på Kungsskiftet.» I *UFT* 1882 tillägges: »Sägner förmäler, att ett slag stått härstädes, då en konung stupat. 'Detta skall hafva skett samma år, som Björklinge kyrka afbrändes'.» — J. Eriksson 1926: »Runsten. Gården N:o 4 i åkern utmed en numera bortodlad väg, nära Kungshögen, 1,80 m. hög och 1,50 m. bred. Utsett för slitning. Borde flyttas.» Riksantikvarien ansåg emellertid, att stenen borde stå kvar på sin gamla plats, som sannolikt är den ursprungliga. Den restes här ånyo 1930.

Röd, fältspatrik granit. Höjd 1,82 m., bredd (över mitten) 1,58 m. Ytan är tämligen slät, men något t. v. om mitten går en svacka i stenen uppifrån rakt ned. Ristningen är ganska djupt huggen och tydlig.

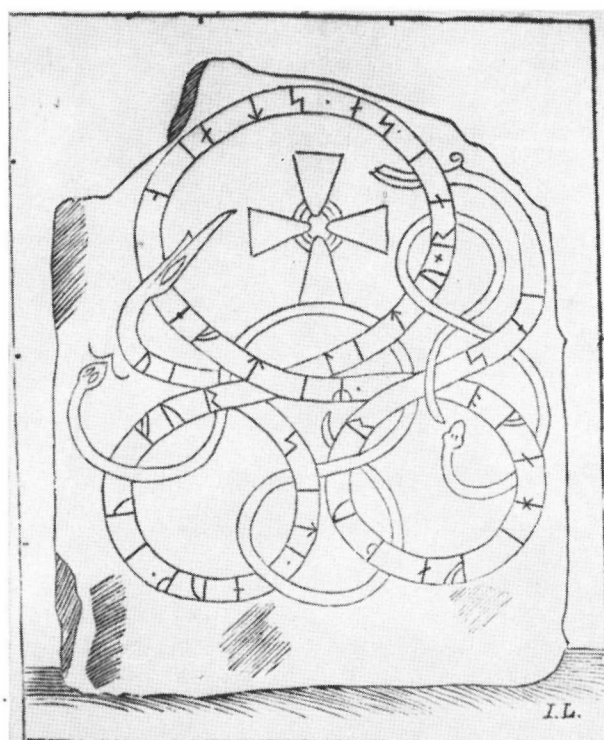

Fig. 285. U 1056. Ramsjö, Björklunge sn. Efter B 525.

Inskrift:

uiseti · auk · iufur · litu · raisa · stain eftir ofahi · fapur · sai

Viseti ok Iofurr letu raisa stæin æftir Ofæig, faður sinn.

»Visäte och Jofur läto resa stenen till minne av Ofeg, sin fader.»

Till läsningen: Intet sk vid inskriftens början och slut. 2 i är icke stunget. 4 e är sannolikt stunget, med ett kort streck, dock grundare än staven. Båda namnen i inskriftens början äro tydliga och säkra. Mellan 28 n och 29 e finnas flera gropar, som dock kunna vara naturliga. Huruvida sk finnes eller ej, är därför omöjligt att avgöra. 29 e är stunget. Bst i 34 o äro små. Likaså äro bst i 37 h svaga, men säkra. Hela namnet 34—38 ofahi är fullt säkert. 45 a † med bst endast t. v., nästan vinkelrät mot hst, något kortare än a-bst för övrigt i inskriften. 46 i har en djup och tydlig stav, men ingen bst. En felristning är ofrånkomlig.

Caspar Cohl (F a 6): **uisiti · auk · iufur · litu · raisa · stain · eftir ofahik · fapur sin.** — J. Rhezelius (F l 1): 1—6 **uiusiti**, 34—46 **ofahik · fapuri sini.** — B 525: 1—6 **uisiti**, 34—46 **ofahi fapur sei.** — Dybeck: 1—6 **uisiti**, 34—46 **ofahi · fapur sni.**

Joh. Bureus tolkar inskriften sålunda (F a 5): »Visito et Iufurus fecerunt erigi saxum in mem. OFehigi Patris sui.» — J. Rhezelius (F l 1): »Viusito et Iufurus curarunt erigi lapidem Ofehigo patri suo.» — J. Peringskiöld: »Wesette och Jufer låto reesa upp Steen efter deras fader Ofeg.» — *UFT* (1882): »Visete och Jofur läto resa sten efter Ofeg, sin fader.»

Inskriften innehåller två felristningar, båda möjligen av samma slag, i det att ordningen mellan två runor blivit omkastad: 34—38 **ofahi** för **ofaih**, och 44—46 **sai** (eller **sni**) för **sin**.

Två söner ha låtit resa stenen till minne av sin fader. Namnen höra till de mindre vanliga: Om *Viseti* se Sö 205, om *Iafurr* U 901, om *Ofeigr* U 2.

Ristningen är huggen av en mindre van och säker ristare. Den påminner allmänt i sin uppläggning av mönstret om U 1046; men det är knappast sannolikt, att det är samme ristare.

1057. Sandbro, Björklinge sn.

Pl. 75, 76.

Litteratur: D 1:245. C. G. Lundegrén, Anteckningar rörande Björklinge socken, 1860 (avskrift i ATA); R. Dybeck, Björklinge socken, 1864 (ATA); UFT h. 10 (1882), s. 177; J. Eriksson, Inventering av fornminnen i Björklinge socken, 1926 (ATA).

Äldre avbildning: Dybeck (D 1:245).

Runstenen står i kanten av skogsmark omkr. 1 km. Ö om landsvägen Uppsala—Björklinge kyrka och något längre S om Sandbro gård, strax S om den numera till större delen uppodlade mossmark, som bär namnet Bolandsmossen. Marken har tidigare hört till Stymmesbo, som var avhyst och brukades under Sandbro, men är numera fränsålt och brukas tillsammans med Gränby. Ristningen är vänd mot SSV.

Det är säkerligen denna runsten (icke U 1058), som avses med följande anteckning av kantor C. G. Lundegrén 1860: »Sandbro i trakten af Wilhelmslund, på sluttningen af en skogbeväxt kulle fins en runsten omkring 3 1/2 fot hög och 3 fot bred, spetsig uppåt, ojemn och med oläsliga runor i slinga.» Dybeck har fyra år senare avbildat stenen. Han anger platsen sålunda: »I en hage nära Sandbro är en nyuppdagad runsten, något skadad.» *Sveriges runurkunder*: »Stenen ligger vid så kallade Bolandsmossen nära Sandbro gård.» J. Eriksson 1926: »Runsten vid Bolandsmossen i kanten av en backe. 1 m. hög och 0,80 m. bred. Inskriften mycket skadad. I backen ovanför möjligen en grav, kan ej avgöras annat än genom undersökning.» Stenen restes på sin nuvarande plats 1951.

Rödgrå, grovkornig granit. Höjd 1,20 m., över nuv. markytan 1,14 m., bredd (över mitten) 0,82 m. Ett stort stycke är avslaget på v. sidan, varigenom inskriftens början har gått förlorad. Ristningen är till större delen mycket grunt huggen.

Inskrift:

sib . . . - sa · stinoyftir · sen

. . . [ræi]sa stæin æftir sinn

»... resa stenen till minne av sin ...»

Till läsningen: 1 **s** är sannolikt inskriftens första runa. Där framför skymta spår av två raka stavar, utan några bst; men mycket osäkert. Av 3 **b** finnes endast nedre delen. Kan även ha varit **p**. 6 **a** är svagt. 10—16 **noyftir** är fullt tydligt. Intet sk kan säkert spåras efter 10 **n** eller efter 11 **o**. 12 **y** har en ovanlig form med vinkelkrökt bst och är tydligt stunget. 18 **e** är tydligt stunget. Efter 19 **n** intet sk och ingen runa.

Dybeck: »Inskriften ofullständig, matt och svår. Det enda som med någorlunda visshet kan redas är: **tsin · uftir · sin** ...» På sin teckning har Dybeck framför 1 **s** två runor: **a** och uppochnedvänt **u**, och efter **s** ett uppochnedvänt **t** (med bst endast på ena sidan). Namnet skulle kunna läsas **austi**, *Øystei[nn]*. Vidare anger han på teckningen: ... **sa · sin · uftir · sin**.

Inskriften gör ett förbryllande intryck. Den har tydligen haft den vanliga formen »A lät resa stenen efter ...», men här saknas två viktiga ord: namnet på den döde och det släktskapsord, som anger hans förhållande till den eller dem, som ha låtit resa stenen. Ristaren har hoppat